

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2015 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336.221:339.924(477)

*С. В. Воїтко,
д. е. н., професор кафедри міжнародної економіки
НТУУ «КПІ», м. Київ
А. М. Малишева,
Студентка 5-го курсу, спеціальності: міжнародна економіка,
НТУУ «КПІ», м. Київ*

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКІВ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*S. V. Voitko,
Doctor of economic sciences, associated professor of International economy department, NTUU "KPI", Kyiv
A. M. Malysheva,
5th year student of the speciality: International economics, NTUU "KPI", Kyiv*

TAXATION OF BUSINESS PROFITS IN UKRAINE IN CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

Розглянуто особливості оподаткування в Україні доходів підприємств порівняно з країнами ЄС, основними поточними зовнішньоекономічними партнерами України та світом. Проаналізовано динаміку середньої ставки оподаткування прибутку підприємств в Україні та у світі в 2005-2014 роках. Порівняно середньосвітову ставку оподаткування прибутків підприємств та України протягом останніх 10 років. Загалом проаналізовано рівень середньої ставки оподаткування в країнах ЄС, основних зовнішньоекономічних країн-партнерів України та безпосередньо України, станом на 2014 рік. Оцінено рівень ставки оподаткування прибутку підприємств в Україні порівняно з проаналізованими країнами та його значення в умовах євроінтеграції. Виявлено 5 груп країн за рівнем оподаткування прибутку підприємств: з надвисоким рівнем, з високим рівнем, з середнім рівнем, з помірним рівнем та з низьким рівнем.

The features of Ukraine taxations of business profit in comparison to the EU countries, to the main current foreign trade partners of Ukraine and to the world. Dynamics of average level of corporate profit taxation in Ukraine and in the world in 2005-2014. Compared the world average level of corporate profit taxation and Ukraine over the past 10 years. In general analyzed the average tax rate in the EU, the main foreign trade partners of Ukraine and directly Ukraine, in 2014. Reviewed corporate profits tax rate in Ukraine compared with countries analyzed and its importance in terms of European integration. Found out 5 groups of countries on the taxation of corporate profits, with ultra-high level, high-level, middle level, moderate level and low level.

Ключові слова: *рівень оподаткування, середня ставка оподаткування, оподаткування комерційних прибутків, середньосвітова ставка оподаткування, оподаткування в Україні, податкове навантаження.*

Key words: *level of taxation, the average tax rate, taxation of commercial profits, World average tax rate, taxation in Ukraine, the tax burden.*

Постановка проблеми. Від рівня та ефективності податкового навантаження прибутків підприємств залежить як наповнення державного бюджету, так і безпосередньо розвиток бізнесу та, відповідно, національної економіки. В умовах Євроінтеграційних процесів економіки України оподаткування має бути на оптимальному рівні, оскільки тільки таким чином бізнес може розвиватися в Україні в умовах посилення конкуренції з боку нових партнерів, а також податкова ставка є важливим показником для майбутніх іноземних інвесторів. Тому є важливим проаналізувати та оцінити рівень оподаткування в умовах інтеграції у ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оподаткування в Україні та її вплив на конкурентоспроможність й інвестиційну привабливість економіки висвітлена в працях багатьох науковців, зокрема: О. А. Водоласької, І. В. Горобінської, Я. Ю. Дропа, С. В. Каламбет, Р. А. Калюжного, Т. О. Кривошеєва, О. В. Кузьменко, Н. В. Нечай, В. М. Поповича, Т. В. Ткаченко, О. Д. Шевчук, І. Д. Чабана. Проте аналіз рівня оподаткування комерційного прибутку підприємств в Україні в умовах значних інтеграційних процесів з ЄС недостатньо висвітлений, і потребує більш поглибленого дослідження.

Виклад основного матеріалу. До основних причин низького рівня конкурентоспроможності національної економіки та інвестиційної привабливості країни належать значне податкове навантаження на підприємства в країні. Так, за рівнем оподаткування Україна займає 108 місце із 189 можливих станом на 2014 рік [1]. В умовах активного інтеграційного процесу України в Європейський Союз є доцільним розглянути та оцінити рівень середньої загальної податкової ставки від комерційного прибутку підприємств.

Звичайно, що, у першу чергу, доцільно розглянути динаміку рівня оподаткування в Україні (рис. 1).

У цілому можна зазначити, що динаміка є спадною, тобто рівень податкового навантаження на доходи підприємства поступово зменшується, за винятком 2008, 2009 та 2011 років. Максимальне значення показника спостерігається в 2005 році на рівні 57,3 %, мінімальне – в 2014 році 52,9 %. Тобто розмах варіації показника складає 4,4 відсоткових пункти за 10 років, що є досить значним.

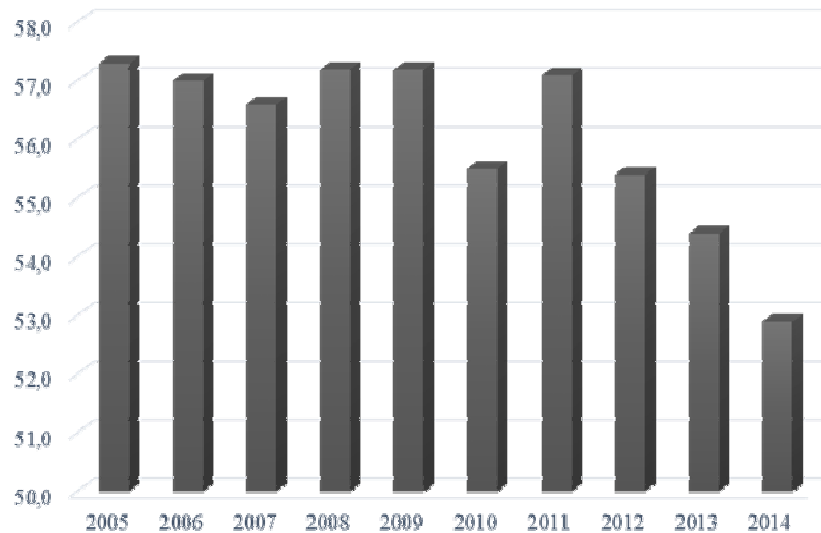

Рис. 1. Середня ставка оподаткування комерційного прибутку підприємства в Україні (2005-2014 рр.), %
Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

Далі розглянемо фактичні обсяги приросту за середньою ставкою оподаткування прибутку в Україні для того, щоб більш ґрунтовно оцінити особливості та динаміку середньої ставки оподаткування прибутку підприємств України (рис. 2).

Розмах варіації показника складає 3,3 відсоткових пункти, що є досить значним, відносно загального значення ставки оподаткування (див. рис. 2). Максимальний позитивний обсяг приросту показника характерний для 2011 році у розмірі 1,6 відсоткових пункти, а мінімальне у 2010 та 2012 роках у розмірі -1,7 відсоткових пункти.

Загалом динаміка не має постійного характеру і має як спадні, так і зростаючі періоди, що непряжні за часом (див. рис. 2). Але в цілому можна зазначити, що переважно присутні негативні значення, тобто податкове навантаження зменшується на прибутки підприємств України. Значні обсяги негативного приросту в 2010-2014 роки (за винятком 2011 року) можна пояснити поетапним впровадженням нового Податкового Кодексу України [3].

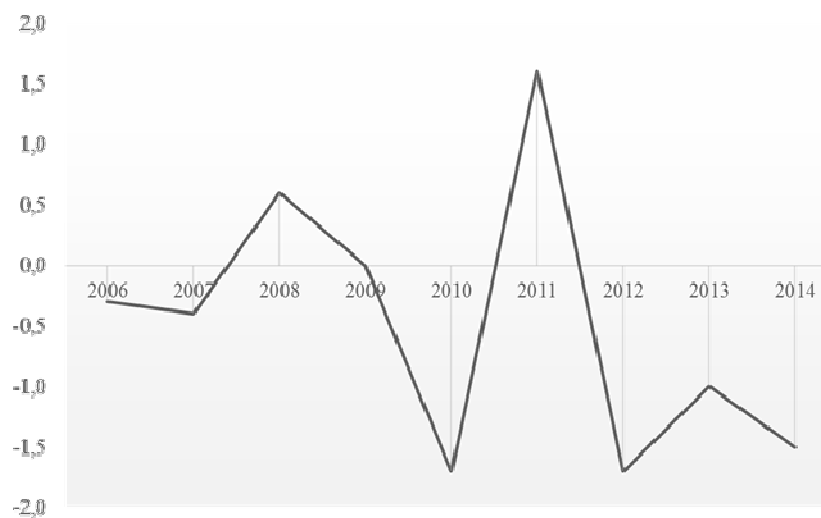

Рис. 2. Фактичні обсяги приросту за середньою ставкою оподаткування комерційного прибутку підприємств в Україні, відсоткові пункти
Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

Для того, щоб реально оцінити рівень ставки оподаткування комерційного прибутку підприємств в Україні, варто порівняти його з середньою світовою ставкою, яка розраховується як середнє значення усіх представлених податкових ставок світу. Тому розглянемо динаміку середньосвітової ставки оподаткування прибутку підприємств (рис. 3).

З рис. 3 одразу видно, що динаміка має спадну тенденцію, тобто загальносвітова середня ставка оподаткування комерційного прибутку підприємств постійно зменшується у своєму значенні. За 10 років показник знизився з 53,4 % до 40,97 %, тобто на 12,43 відсоткові пункти або став у 1,3 рази менший за рівень 2005 року. Це скорочення є досить значним, і, порівняно з аналогічним показником України, зменшився на 8,03 відсоткові пункти більше за Україну. Таким чином виявляється, що рівень податків в Україні не мав аналогічного в світі настільки значного скорочення ставки оподаткування підприємств.

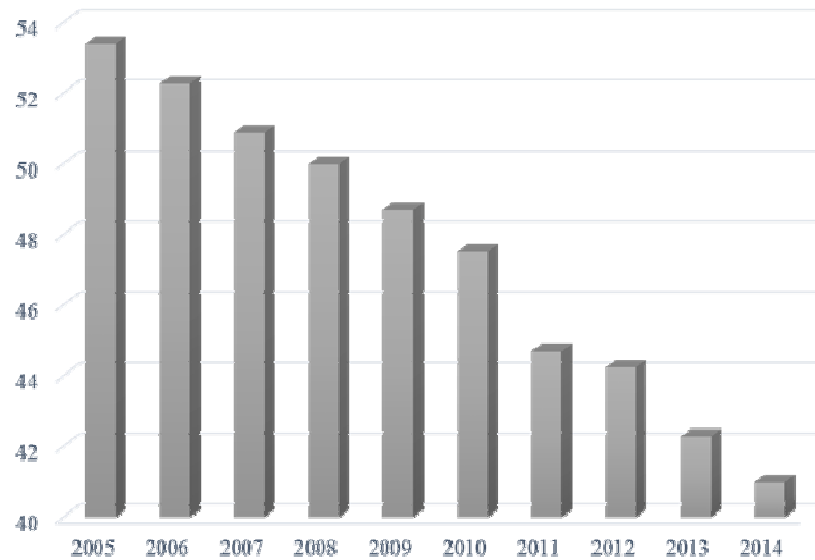

Рис. 3. Світова середня ставка оподаткування комерційного прибутку підприємства (2005-2014 рр.), %
Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

Тому є доцільним розглянути та порівняти те, наскільки щорічне середнє податкове навантаження в Україні різниться від загальносвітової середньої податкової ставки (рис. 4).

У цілому видно, що обсяги середньої ставки оподаткування в Україні переважають середньосвітову ставку протягом усього аналізованого періоду (див. рис. 4). При чому динаміка обсягів різниці між світом та Україною постійно зростає, за виключенням 2010, 2012 та 2014 років. Мінімальний розрив між показниками України та світу спостерігався в 2005 році на рівні 3,9 відсоткових пункти, а максимальний – в 2011 році у розмірі 12,4 відсоткових пункти. Таким чином розмах варіації за декадним періодом складає 8,5 відсоткові пункти, що свідчить про значне поглиблення «відставання» України від світу за обрани показником. Це є також фактором впливу на зниження інвестиційної привабливості економіки України, а також на її конкурентоспроможність.

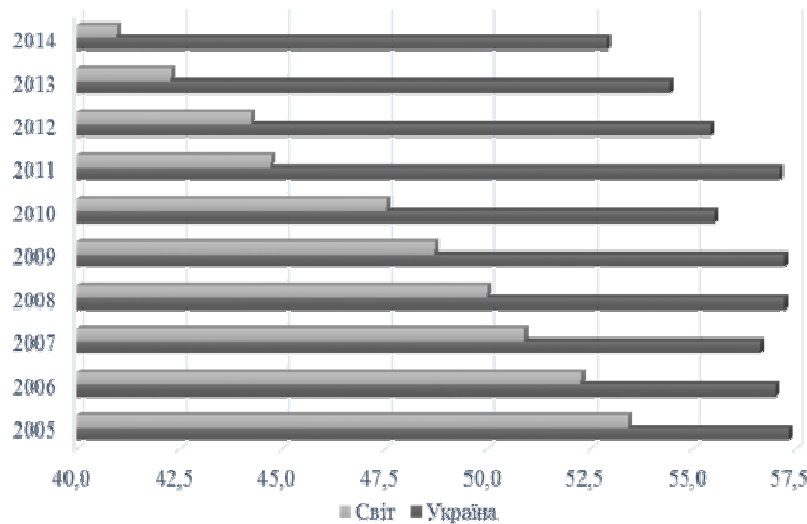

Рис. 4. Порівняння середньої світової ставки оподаткування комерційного прибутку підприємств та України (2005-2014 рр.), %
Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

В умовах активної економічної та політичної діяльності України з Євроінтеграції, є доцільним розглянути позицію України серед інших країн ЄС та основних зовнішньоторговельних партнерів за середньою ставкою оподаткування комерційного прибутку підприємств, станом на 2014 рік (рис. 5).

До основних зовнішньоекономічних країн-партнерів України відносяться: Російська Федерація, Туреччина, Єгипет, Китай, Німеччина, Білорусь та Польща. Оскільки основними партнерами з експорту з України за вагомою часткою у загальному експорті є такі країни: Російська Федерація (18,18 %), Туреччина (6,61 %), Єгипет (5,31 %), Китай (4,96 %) та Польща (4,91 %). А найбільші за обсягами імпорту з України партнерами є: Російська Федерація (23,31 %), Китай (9,95 %), Німеччина (9,86 %), Білорусь (7,3 %) та Польща (5,64 %) [4].

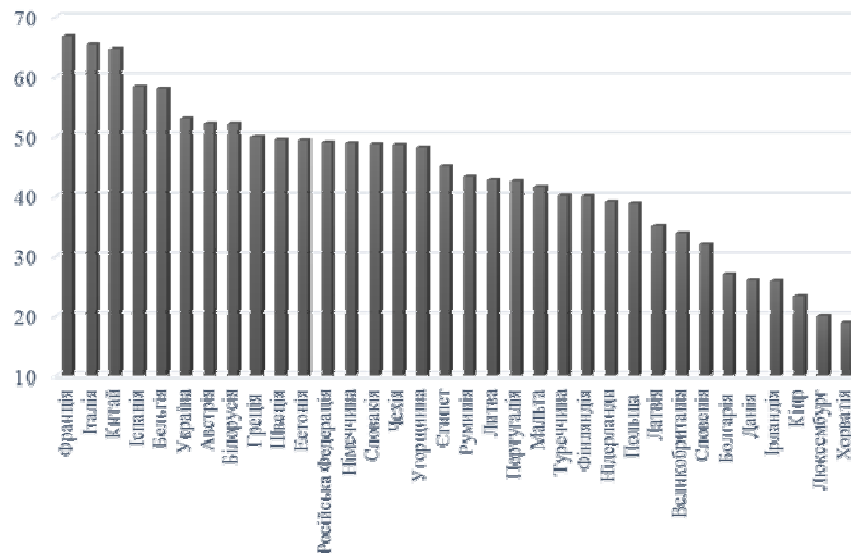

Рис. 5. Середня ставка оподаткування комерційного прибутку підприємств у країнах ЄС, зовнішньоекономічних країн-партнерів України та України станом на 2014 рік, %

Джерело: побудовано авторами на основі даних [2]

Максимальний рівень оподаткування станом на 2014 спостерігається у Франції на рівні 66,6 %, а мінімальний відповідно у Хорватії – 18,8 % (див. рис. 5), тобто розмах варіації складає 47,8 %, що є досить значним адже переважно розглядається група країн, яка належить до ЄС.

Умовно за рівнем оподаткування прибутку підприємств країни можна поділити на 5 груп (див. рис. 5): з надвисоким рівнем (більше 60 %), з високим рівнем (50 % – 60 %), з середнім рівнем (40 % – 50 %), з помірним рівнем (30 % – 40 %) та з низьким рівнем (менше 30 %). До групи з надвисоким рівнем увійшло лише 3 країни з аналізованих, відповідно до групи з високим рівнем оподаткування – 5 країн, з середнім – 15 країн, з помірним – 5 країн та з низьким рівнем – 6 країн. Таким чином найбільшою групою за кількістю країн є група з середнім рівнем оподаткування на рівні 40 % – 50 %. Україна ж увійшла до другої групи, з високим рівнем оподаткування прибутку підприємств, та в цілому серед усіх розглянутих країн займає 6 місце, на рівні з такими розвинутими країнами, як Бельгія та Австрія.

А ось, наприклад, Польща, яка є досить схожою економікою до економіки України, особливо в умовах євроінтеграції, посідає 25 місце (див. рис. 5), у групі країн з помірним рівнем оподаткування, і середній рівень оподаткування у ній складає 38,7 %. І тому її економіка, на відміну від економіки України, є більш інвестиційно привабливою та конкурентоспроможною, оскільки підприємства після оподаткування мають більші за обсягами "вільні" кошти, які можуть використовуватись на розширення виробництва, відкриття нових представництв, модернізацію тощо.

Висновки. Таким чином, розглянувши позицію середньої ставки оподаткування комерційного прибутку підприємств в Україні відносно середньосвітової ставки (наукова новизна), ставок країн ЄС та основних зовнішньоторговельних партнерів, було виявлено, що ставка в Україні значно вище за середньосвітову, та протягом десятирічного періоду цей розрив збільшився, що свідчить про погіршення конкурентної позиції та інвестиційної привабливості економіки України загалом у світі. Середня ставка оподаткування прибутків підприємств України займає шосте місце за своїми розмірами серед країн ЄС та інших зовнішньоекономічних партнерів, на рівні характерному для найрозвинутіших країн Європейського Союзу.

Тобто рівень податкового навантаження в Україні є завищеним, і є неадекватним, особливо в умовах інтеграційних процесів, коли загострюється конкуренція на ринках, зростають вимоги до якості товарів і послуг. Для подальшої успішної інтеграції України в ЄС, і загалом ефективного розвитку економіки України, необхідно значно зменшити податкове навантаження на підприємства, не менш ніж до рівня середньої загальносвітової податкової ставки. Адже через значне податкове навантаження в умовах інтеграційних процесів більшість підприємств України будуть не в змозі витримувати конкуренцію з країн ЄС, де рівень оподаткування переважно значно менший ніж в Україні. Зазначене потребує подальших наукових досліджень.

Література:

1. Официальный сайт Doing Business – the World Bank Group / Рейтинги экономик: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>.
2. The official site of the World Bank Data / Total tax rate: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.TOTL.CP.ZS>.
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Державна служба статистики України / Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
5. Горобінська І. В. Вплив оподаткування на інвестиції та економічне зростання в Україні / І. В. Горобінська, Т. О. Кривошеєва // *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія.* – 2010. – Вип. 7. – С. 258-261.
6. Шевчук О.Д. Особливості податкового контролю в Україні / О.Д. Шевчук, Д.С. Деркач: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_84598.doc.htm.

References:

1. The official site of Doing Business – the World Bank Group (2015), "Economy Rankings", available at: <http://russian.doingbusiness.org/rankings> (Accessed 11 May 2015).
2. The official site of the World Bank Data (2015), "Total Tax Rate", available at: <http://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.TOTL.CP.ZS> (Accessed 11 May 2015).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), "Tax code of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>, (Accessed 11 May 2015).
4. The official site of the State Statistics Service of Ukraine (2015), "geographic structure of foreign trade", available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 11 May 2015).
5. Gorobinska I.V. and Kryvosheeva T.O. (2010), "The impact of taxation on investments and economic growth in Ukraine", Project management, systems analysis and logistics, Technical Series, vol.7, p. 258-261.
6. Shevchuk, O.D. and Derkach, D.S. "Peculiarities of tax control in Ukraine", [Online], available at: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_84598.doc.htm (Accessed 11 May 2015).

Стаття надійшла до редакції 12.05.2015 р.